

Beogradska defektološka škola –
Belgrade School of Special Education
and Rehabilitation
Vol. 25, No. 2 (2019), str. 51-67

UDK 376:050(497.11)"2014/2019"
376:050(497.6)"2014/2019"
Originalni naučni rad – Empirical studies
Primljen – Received: 2.9.2019.
Prihvaćen – Accepted: 26.9.2019.

Časopisi za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju iz Srbije i Hrvatske: analiza sadržaja naslova objavljenih članaka

Arnela PAŠALIĆ¹, Haris MEMIŠEVIĆ^{2,*}

¹Centar „Vladimir Nazor”, Sarajevo, Bosna i Hercegovina

²Univerzitet u Sarajevu – Pedagoški fakultet, Bosna i Hercegovina

Naučni časopisi su prvi i najvažniji izvor informacija za stručnjake u različitim naučnim disciplinama, uključujući specijalnu edukaciju i rehabilitaciju. Na području bivše Jugoslavije postoje tri specijalizirana časopisa koja u kontinuitetu objavljuju naučne radove u ovoj oblasti na srpskom i hrvatskom jeziku, te su dostupni čitateljstvu iz Srbije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, i Crne Gore. Ti časopisi su Beogradska defektološka Škola, Specijalna edukacija i rehabilitacija, i Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja. Cilj ovog rada je utvrditi trendove i aktuelnosti u polju specijalne edukacije i rehabilitacije kroz analizu naslova članaka objavljenih u ovim časopisima. Analiza je obuhvatila članke objavljene u pomenutim časopisima u periodu od 2014. godine do avgusta 2019. godine. Ukupno je analizirano 393 naslova članaka i kroz analizu sadržaja utvrđeno je koji su to termini i teme najzastupljenije u pomenutim časopisima. Rezultati ukazuju na veliku sadržajnu sličnost u naslovima objavljenih radova u ova tri časopisa. Dominantne teme su djeca i mladi, i to prvenstveno sa intelektualnim teškoćama, a potom i sa drugim teškoćama u razvoju. Pored ovog urađena je i sadržajna analiza u kojoj su prezentirane opšte teme, nedoumice, i perspektive u području specijalne edukacije i rehabilitacije. Rad završava sa komentarima i preporukama o budućim pravcima istraživanja.

Ključne riječi: analiza sadržaja, naučni časopisi, specijalna edukacija i rehabilitacija

* Haris Memišević, hmemisevic@gmail.com

Uvod

Naučni časopisi su najvažniji izvor novih i relevantnih informacija za stručnjake u svim naučnim disciplinama, uključujući i stručnjake iz područja specijalne edukacije i rehabilitacije. Najveći broj naučnih časopisa je na engleskom jeziku i engleski jezik se generalno smatra kao jezik nauke (Tardy, 2004; Valkimadi, Karageorgopoulos, Vliagoftis, & Falagas, 2009). Međutim, veliki je broj stručnjaka i ljudi iz prakse koji ne vladaju u toj mjeri engleskim jezikom da bi mogli pratiti i čitati naučnu literaturu na tom jeziku. Određena istraživanja su se i bavila temom kako učiniti nauku dostupnom za sve, uključujući i one koji ne govore engleski jezik (Lee & Fradd, 1998). S tim u vezi je i važnost naučnih časopisa koji se objavljuju na lokalnim jezicima i koji su dostupni čitateljstvu koje govori i razumije taj jezik. Iako je njihov naučni značaj i vidljivost manja od časopisa koji se objavljuju na engleskom jeziku (Vinther & Rosenberg, 2012), ti lokalni časopisi imaju ogromni značaj za širenje nauke. Najčešći razlog nedovoljnog korištenja domaćih radova je neobavještenost, a istraživanja su pokazala da su domaći radovi, pogotovo u društvenim naukama, veoma dragocjeni, čak i kada su upitnog kvaliteta (Kosanović & Šipka, 1996). Pored koristi koje imaju za čitateljstvo, naučni radovi u domaćim časopisima afirmišu i njihove autore, postavljajući ih na mapu stručnjaka u određenoj disciplini. Veći i bolji pristup naučnim informacijama je povezan i sa kvalitetnijom istraživačkom aktivnošću i produkcijom većeg broja naučnih publikacija (Miholić & Južnić, 2016). Područje ex-Jugoslavije spada u tzv. „naučnu periferiju”, koja se odnosi na zemlje istočne Evrope koje generalno zaostaju u naučnoj produkciji u odnosu na razvijene zemlje (Marušić & Marušić, 1999). Ovo zaostajanje u naučnoj produkciji je prisutno i u području specijalne edukacije i rehabilitacije. Na području bivše Jugoslavije su kontinuirano aktivna četiri časopisa kojima je osnovni cilj objavljivanje radova iz područja specijalne edukacije i rehabilitacije. To su *Journal of Special Education and Rehabilitation* iz Sjeverne Makedonije, *Beogradska defektološka škola* i *Specijalna edukacija i rehabilitacija* iz Srbije, te *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja* iz Hrvatske. S obzirom da časopis *Journal of Special Education and Rehabilitation* objavljuje radove na engleskom i makedonskom jeziku, on nije uvršten u ovu analizu sadržaja. Preostala tri časopisa, pored radova na engleskom jeziku, objavljuju radove i na srpskom i hrvatskom jeziku, te su dostupna čitateljstvu iz Srbije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Crne Gore. S tim u vezi, ova tri časopisa su i uvršena za analizu sadržaja naslova članaka

koji su u njima objavljeni. Kvalitativna istraživanja postaju sve značajnija i prisutnija u području društvenih nauka. Jedna od definicija kvalitativnog istraživanja je da je to sistematski pristup razumjevanju kvalitete, ili esencijalne prirode, fenomena unutar određenog konteksta (Brantlinger, Jimenez, Klingner, Pugach, & Richardson, 2005). Analiza sadržaja je jedna od tehnika unutar kvalitativnih istraživanja i predstavlja fleksibilni metod za analizu različitih sadržaja, ali primarno se koristi za analizu teksta (Cavanagh, 1997). Ovaj postupak omogućuje da saznamo u kom pravcu ide određeno područje i koje su to teme koje dominiraju u određenom području. S tim u vezi, uradili smo analizu sadržaja naslova članaka objavljenih u časopisima *Beogradska defektološka škola*, *Specijalna edukacija i rehabilitacija* i *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*. Informacije o časopisima su preuzete sa njihovih web stranica.

Beogradska defektološka škola (<https://www.belgradeschool.com/>)

Beogradska defektološka škola (BDŠ) je naučni časopis koji je otvoren za autore iz svih oblasti specijalne edukacije i srodnih naučnih disciplina. BDŠ objavljuje izvorne naučne i stručne članci koji nisu prethodno publikovani u drugim časopisima. U časopisu se objavljuju sledeći prilozi naučnog karaktera: 1) empirijska istraživanja, 2) pregledni radovi, 3) kratka i prethodna saopštenja i 4) naučne kritike, polemike i komentari. Svi naučni radovi moraju, da bi bili objavljeni, imati dvije pozitivne recenzije. Također, pored naučnih, u časopisu se objavljuju i stručni članci, odnosno prilozi vannaučnog karaktera kao što su: 1) stručni radovi, 2) informativni prilozi i 3) prikazi knjiga. Radovi u časopisu *Beogradska defektološka škola* se publikuju na srpskom ili engleskom jeziku.

Specijalna edukacija i rehabilitacija (<http://scindeks.ceon.rs/journal/Details.aspx?issn=1452-7367>)

Časopis *Specijalna edukacija i rehabilitacija* objavljuje originalne naučne radove, pregledne naučne radove, kratka ili prethodna saopštenja, kao i naučne kritike i polemike iz svih oblasti specijalne edukacije i rehabilitacije i srodnih naučnih disciplina. Uslov je da radovi nisu prethodno objavljeni u drugom časopisu, niti su u postupku recenziranja. Časopis objavljuje i stručne prevode, prikaze, ocjene, bibliografije, pisma uredniku i druge sadržaje relevantne za oblast specijalne edukacije i rehabilitacije.

Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja (<https://hrcak.srce.hr/hrzri>)

Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja je međunarodni časopis koji objavljuje izvorne naučne radove, prethodna saopštenja, pregledne i stručne radove iz područja edukacijsko-rehabilitacijskih i srodnih naučnih disciplina. Primarno je usmjerena na objavljivanje savremenih spoznaja o inkluzivnoj edukaciji i rehabilitaciji osoba s teškoćama u učenju, intelektualnim teškoćama i pervazivnim poremećajima; edukaciji i rehabilitaciji osoba s oštećenjima vida i sluha, motoričkim poremećajima i kroničnim bolestima i drugim srodnim temama.

Cilj rada

Cilj ovog rada je uraditi analizu sadržaja naslova objavljenih u ovim časopisima, te na osnovu toga utvrditi koje su to teme koje dominiraju i koji su to trendovi prisutni u edukacijsko-rehabilitacijskim naukama.

Metodologija

Kriteriji za odabir časopisa za analizu sadržaja naslova su: 1) da časopisi u kontinuitetu od najmanje pet godina objavljuju naučne radove na srpskom, hrvatskom, bosanskom, i/ili crnogorskom jeziku; 2) da su časopisi u potpunosti dostupni online.

Na osnovu zadatih kriterija, za analizu su odabrani časopisi: *Beogradska defektološka škola*, *Specijalna edukacija i rehabilitacija* i *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*.

Analizom sadržaja su obuhvaćeni članci objavljeni u periodu od 2014. godine do avgusta 2019. godine. Ukupno je analizirano 393 naslova, od toga 142 naslova (36%) iz časopisa *Beogradska defektološka škola*, 134 naslova (34%) iz časopisa *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja* i 117 naslova (30%) iz časopisa *Specijalna edukacija i rehabilitacija*. U ovom radu smo se opredjelili za tzv. sumarnu analizu sadržaja naslova članaka koja uključuje brojanje i poređenje, te interpretaciju bazičnog konteksta naslova (Hsieh & Shannon, 2005). Rezultati su prikazani tabelarno kroz 40 najfrekvencijih termina i 40 najfrekvencijih fraza. Pored tabela, rezultati su prikazani i kroz tzv. oblak riječi (word cloud), koji predstavlja jednostavno i efikasno sredstvo da se vizuelno predoče najfrekvencije riječi u analiziranom tekstu (Lohmann, Heimerl, Bopp, Burch, & Ertl, 2015).

Rezultati

Beogradska defektološka škola

Urađena je analiza sadržaja 142 naslova objavljenih u ovom časopisu. Samo termini koji su relevantni i informativni za oblast specijalne edukacije su zadržani. Prijedlozi, prilozi i veznici kao vrste riječi nisu uzete u analizu. Također, urađeno je spajanje termina koji imaju istu osnovu npr. termini: *autistički*, *autizam*, *autizmom* su konvertovani u *autizam*. U Tabeli 1 je prikazano 40 najčešćih termina i fraza koji se pojavljaju kroz naslove.

Tabela 1. Najčešći termini i fraze koji se pojavljuju u časopisu Beogradska defektološka škola

Termin	Broj	Fraza	Broj
deca	44	intelektualna ometenost	22
osobe	37	gluvi_nagluvi	10
intelektualne	25	osobe sa intelektualnim	9
ometenost	25	odrasle osobe	9
gluvi_nagluvi	21	osobe sa intelektualnom ometenosti	8
učenici	16	lake intelektualna ometenost	8
razvoj	14	spektar autizma	8
škola	13	lake intelektualne	8
komunikacija	12	gluvi_nagluvi učenici	7
poremećaji	12	deca sa poremećajima	7
autizam	11	gluvi_nagluvih učenika	7
sposobnosti	11	kvalitet života	6
odrasli	10	deca sa poremećajima autizam	5
socijalne	10	osobe sa oštećenjem vida	5
oštećenje	9	osobe sa oštećenjem	5
ponašanje	9	poremećaj aut. spektra	5
istraživanje	8	cerebralna paraliza	5
kvalitet	8	oštećenje vida	5
lakom	8	poremećaji autizam	5
spektra	8	edukacija i rehabilitacija	4
život	8	agresivnost ponašanje	4
edukacija	7	daunov sindrom	4

Termin	Broj	Fraza	Broj
karakteristike	7	oštećenje sluha	4
obrazovanje	7	ponašanje deca	4
porodica	7	pragmatskih sposobnosti	4
procene	7	specijalna edukacija	4
smetnje	7	odrasle osobe sa oštećenjem	3
specifične	7	učenici sa lakim intelektualnim	3
uzrasta	7	deca sa intelektualnim	3
agresivnost	6	deca sa ometenosti	3
govor	6	komunikacija pragmatskih sposobnosti	3
inkluzija	6	osobe sa invaliditetom	3
jezik	6	rad sa decom	3
povezanost	6	učenici sa lakom	3
rad	6	komunikacija pragmatskih	3
rehabilitacija	6	škola uspeha	3
sindrom	6	socijalni status	3
Srbija	6	deca mlađeg školskog uzrasta	2
stavovi	6	deca sa intelektualnim ometenosti	2
vid	6	deca sa lakim intelektualnim	2

Na Slici 1 je predstavljen oblak riječi najčešćih termina iz časopisa *Beogradska defektološka škola*.

Slika 1. Oblak riječi najfrekventnijih termina iz naslova članaka objavljenih u časopisu *Beogradska defektološka škola*

Iz ove analize se može vidjeti da su djeca najčešća dobna skupina koja se pojavljuju u istraživanjima u časopisu, kao i da je intelektualna ometenost, najčešća vrsta invaliditeta/onesposobljenja koja je istražuje.

Specijalna edukacija i rehabilitacija

Urađena je analiza 117 naslova objavljenih u časopisu. U Tabeli 2. prikazano je 40 najčešćih termina i fraza koje se javljaju u naslovima članaka.

Tabela 2. Najčešći termini i fraze koji se pojavljuju u časopisu
Specijalna edukacija i rehabilitacija

Termin	Broj	Fraza	Broj
ometenost	32	intelektualna ometenost	28
deca	31	lakom intelektualnom ometenosti	11
intelektualne	28	lake intelektualne	11
osobe	21	osobe sa intelektualnom ometenosti	8
učenici	17	osobe sa intelektualnim	8
lakom	14	oštećenje vida	6
razvoj	13	učenici sa lakom	5
škola	13	umerena intelektualna ometenost	5
socijalne	10	mlađeg škola	5
oštećenje	9	umerene intelektualne	5
poremećaj	9	autizam spektar	4
program	9	odrasli osobe	4
autizam	7	lakom i umerenom intelektualnom	3
jezik	7	specijalna edukacija i rehabilitacija	3
rad	7	učenici s lakom intelektualnom	3
sposobnosti	7	učenici sa lakim intelektualnim	3
vida	7	edukacija i rehabilitacija	3
govor	6	lakom i umerenom	3
rehabilitacija	6	učenici s lakom	3
roditelji	6	egzekutivne funkcije	3
studenti	6	kohlearni implant	3
efektivnost	5	kvalitet života	3
gluvi_nagluvi	5	oštećenje sluha	3
inkluzija	5	specijalna edukacija	3

komunikacija	5	teorija uma	3
kvalitet	5	deca predškolskog i mlađeg	2
mladi	5	deca sa autizam spektar	2
mlađeg	5	deca sa lakom intelektualne	2
nastava	5	odrasle osobe sa intelektualnom	2
odrasli	5	osobe sa oštećenje vida	2
ponašanje	5	osobe sa umerenom intelektualnom	2
praksa	5	predškolskog i mlađeg škola	2
spektar	5	škola uspeh kod učenici	2
umerenom	5	autizam spektar poremećaj	2
veštine	5	deca mlađeg škola	2
zatvori	5	deca sa autizam	2
život	5	deca sa lakom	2
adolescenati	4	gluvi_nagli	2
egzekutivne	4	osobe s ometenošću	2
faktori	4	osobe sa oštećenjem	2

Na Slici 2 prikazan je oblak riječi najčešćih termina iz naslova članka objavljenih u časopisu *Specijalna edukacija i rehabilitacija*.

Slika 2. Oblak riječi najfrekventnijih termina iz naslova članka objavljenih u časopisu *Specijalna edukacija i rehabilitacija*

Iz Tabele 2 vidljivo je da su i u časopisu *Specijalna edukacija i rehabilitacija* dominantni termini: ometenost, deca, intelektualne, osobe, učenici, razvoj. Dakle, najčešća područja istraživanja su intelektualna ometenost, i to uglavnom učenici sa lakom intelektualnom ometenošću.

Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja

Urađena je analiza 134 naslova objavljenih u ovom časopisu. U Tabeli 3 je prikazano 40 najčešćih termina i fraza.

Tabela 3. *Najčešći termini i fraze koji se pojavljuju u časopisu Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*

Termin	Broj	Fraza	Broj
djeca	41	osobe s invaliditetom	7
osobe	25	intelektualne teškoće	7
teškoće	24	roditelji djeca	7
roditelji	19	djeca s teškoćama	6
socijalni	18	teškoće u razvoju	6
razvoj	14	kvalitet života	5
Hrvatska	13	osobe s intelektualnim teškoćama	4
invaliditet	13	poremećaj iz spektra autizma	4
učenici	12	osobe s intelektualnim	4
škola	11	poremećaj iz spektra	4
obrazovanje	10	osnovna škola	4
inkluzija	9	oštećenje sluha	4
ponašanje	9	oštećenje vida	4
rehabilitacija	9	spektra autizam	4
život	9	život osobe	4
intelektualne	8	djeca s cerebralnom paralizom	3
obitelj	8	djeca s oštećenjem	3
oštećenje	8	djeca urednog razvoja	3
poremećaj	8	kvalitet život osobe	3
učitelj	8	djeca uredna	3
vid	8	downovim sindrom	3
kvalitet	7	inkluzija obrazovanje	3
motorika	7	prevencijski program	3
sindrom	7	sposobnosti djeca	3
sluh	7	uredni razvoj	3
studenti	7	vršnjaci nasilje	3
adolescenti	6	djeca s downovim sindrom	2
nasilje	6	djeca s intelektualnim teškoćama	2

osnovna škola	6	djeca s oštećenjem sluha	2
podrška	6	doprinos konceptualizaciji kvalitet život	2
procjena	6	obitelj i razvoj podrška	2
program	6	podrška zajednica u hrvatskoj	2
analiza	5	roditelji djece s teškoćama	2
autizam	5	roditelji djeca uredna razvoja	2
fonološka	5	stavovi odgajatelj i učitelj	2
gluhoća	5	život obitelj i razvoj	2
iskustvo	5	djeca i mladih	2
jezik	5	djeca s downovim	2
obilježja	5	djeca s intelektualnim	2
odnos	5	djeca s poremećajima	2

Na Slici 3 prikazan je oblak riječi najčešćih termina iz naslova članaka objavljenih u časopisu *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*.

Slika 3. Oblak riječi najfrekventnijih termina iz naslova članaka objavljenih u časopisu *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*

Kao što se može vidjeti iz tabele, najčešće korišteni termini u naslovima članaka objavljenih u *Hrvatskoj reviji za rehabilitacijska istraživanja* su djeca, osobe, i teškoće.

Diskusija

Cilj ovog rada bio je analiza sadržaja naslova članaka objavljenih u časopisima *Beogradska defektološka škola*, *Specijalna edukacija i rehabilitacija* i *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*. Mada postoje različiti načini analize sadržaja kao što su analizu sadržaja ključnih riječi, sažetaka, pa i punog teksta, mi smo se u ovom radu opredjelili za analizu naslova članaka objavljenih u ovim časopisima. Rezultati ovog rada jasno ukazuju na veliku sadržajnu sličnost u naslovima objavljenih radova u ova tri časopisa. Dominantne teme su djeca, osobe, učenici, mladi, i to prvenstveno sa intelektualnim teškoćama. Dakle, većina radova se bavi populacijom djece. Ovdje je uočljivo i različito terminološko određenje u području intelektualnih teškoća. U časopisima *Beogradska defektološka škola* i *Specijalna edukacija i rehabilitacija* dominantno se koristi termin *intelektualna ometenost* dok se u *Hrvatskoj reviji za rehabilitacijska istraživanja* koristi termin *intelektualne teškoće*. Oba termina ukazuju na istu pojavu, za koju se u engleskom jeziku koristi termin *intellectual disability*. U svakom slučaju, termin koji se koristi treba biti precizan, nestigmatizirajući i trebao bi da poboljša komunikaciju (Schalock, Luckasson, & Shogren, 2007). Od ostalih termina koji ukazuju na različita stanja koriste se još i termini oštećenje, koji se koristi u sva tri časopisa i primarno je vezan za senzorna oštećenja, zatim termin poremećaj, također prisutan u svim časopisima i koristi se u različitim kontekstima, termin smetnje, prisutan u *Beogradskoj defektološkoj školi*, te termin invaliditet, prisutan u *Hrvatskoj reviji za rehabilitacijska istraživanja*. Kao što je i bilo za očekivati, termin autizam i radovi vezani za poremećaj iz spektra autizma (PAS), bili su prisutni u sva tri časopisa (Đorđević, Glumbić, & Langher, 2019; Marković, 2019; Marković & Tomić, 2018; Popčević, Ivšac Pavliša, Bohaček, Šimleša, & Bašić, 2016). Uzimajući u obzir rast u prevalenciji osoba sa PAS, kao i svjetske istraživačke trendove u ovoj oblasti (Campisi, Imran, Nazeer, Skokauskas, & Azeem, 2018), za očekivati je povećanje broja publikacija o ovoj temi i u ovim časopisima. Još jedna tema oko koje postoji zajednički istraživački interes u sva tri časopisa jeste inkluzija (Đorđević & Glumbić, 2015; Mihić, Vlah, & Šokić, 2018; Subotić & Anđić, 2014). Ponovo, ovo nije iznenađujuće ako uzmemo u obzir da je inkluzivno obrazovanje postalo globalni pokret u zadnjih 30 godina širom svijeta (Amor et al., 2019). Ono što možemo zaključiti, a skladu je i sa postulatima drugih autora, je da u budućem periodu potrebno više radova o teoretski zasnovanoj inkluzivnoj praksi (Florian, 2014). Sledeći zajednički klaster

tema su termini vezani za roditelje i porodicu (obitelj). Par radova se bavilo temom kvalitete života djece i roditelja (Glinac, Delalić, & Matović, 2015; Milićević, 2015; Milićević & Nedović, 2017; Telebuh, Dašek, & Čovčić, 2018), što je veoma popularna tema i u skladu je sa svjetskim istraživanjima u ovoj oblasti (Evans & Huxley, 2002; Memisevic, Hadzic, Ibralic Biscevic, & Mujkanovic, 2017). Još jedno područje koje je veoma aktualno u svjetskoj literaturi je edukacija roditelja o različitim razvojnim teškoćama i načinima pružanja tretmana. Ovo područje je također zastupljeno u objavljenim člancima u ovim naučnim časopisima (Preece & Trajkovski, 2017). Pored ovih, svi časopisi imaju članke koji sadrže i tzv. negativne riječi kao što su agresivnost, nasilje, i zatvori (Alajbeg, Dragoslavić, & Davidović, 2018; Đurišić, 2015; Jovanić & Petrović, 2017). Istraživanja su pokazala da riječi koje bude emocije, bilo pozitivne ili negativne, imaju prednost u brzini procesuiranja u odnosu na neutralne riječi (Kousta, Vinson, & Vigliocco, 2009). Stoga, u cilju bolje percepcije radova i privlačenja pažnje čitaoca je potrebno koristiti emocionalno napunjene riječi.

Ono što je posebno ohrabrujuće u ovoj analizi je upotreba pozitivne terminologije poput sposobnosti i vještina, kao i onih koji afirmišu prava osoba sa invaliditetom kao što su rad i zapošljavanje (Frleta & Babić, 2018; Gligorović & Buha, 2015; Milanović-Dobrota, 2015). Mada je iz ove analize evidentno da su se istraživanja iz područja specijalne edukacije i rehabilitacije udaljila od modela koji naglašava patologiju, smatramo da se to može još poboljšati. Posebno je potrebno povećati istraživanja u području pozitivne psihologije i fokusirati se na pozitivne aspekte razvoja ličnosti poput samo-određenja, promovisanja zdravlja, kreativnosti, zadovoljstva i sreće. Trend koji je započet u psihologiji početkom 21og. vijeka premješten je i u područje invaliditeta/ onesposobljenosti i sve više radova se bavi pozitivnim aspektima ljudskih aktivnosti (Seligman, Steen, Park, & Peterson, 2005; Shogren, Wehmeyer, Buchanan, & Lopez, 2006). Jedan od načina na koji urednici časopisa mogu privući radove o pomenutim pozitivnim aspektima jeste i kroz posebna/tematska izdanja časopisa koji će, kao glavnu, imati temu o pozitivnim aspektima invaliditeta/onesposobljenja. Također, još jedna nedoumica koju smo primjetili jeste različita terminologija, ne samo između časopisa, nego i u jednom časopisu. S tim u vezi korisno bi bilo organizovati naučni skup na temu terminologije u području invaliditeta/onesposobljenja. Jedinствена terminologija u ovoj oblasti bi uveliko pomogla stručnjacima, praktičarima i drugim zainteresovanim u poboljšanju komunikacije i boljem razumjevanju konstrukta invaliditeta/onesposobljenja.

Zaključak

Časopisi *Beogradska defektološka škola, Specijalna edukacija i rehabilitacija*, i *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja* sadržajno objavljuju slične članke. Dominantne teme su djeca (mladi) sa različitim oblicima teškoća u razvoju. Termini koji se koriste u časopisima su donekle različiti i potrebno je ujednačavanje terminologije. Teme koje se obrađuju su veoma aktualne i u skladu su sa svjetskim istraživanjima u oblasti specijalne edukacije i rehabilitacije.

Literatura

- Alajbeg, A., Dragoslavić, M., & Davidović, N. V. (2018). Doprinos socijalne samoeфикаsnosti nekih sociodemografskih čimbenika u objašnjenju različitih uloga djece u vršnjačkom nasilju. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 54(1), 10–23.
- Amor, A. M., Hagiwara, M., Shogren, K. A., Thompson, J. R., Verdugo, M. Á., Burke, K. M., & Aguayo, V. (2019). International perspectives and trends in research on inclusive education: a systematic review. *International Journal of Inclusive Education*, 23(12), 1277-1295.
- Brantlinger, E., Jimenez, R., Klingner, J., Pugach, M., & Richardson, V. (2005). Qualitative studies in special education. *Exceptional Children*, 71(2), 195–207.
- Campisi, L., Imran, N., Nazeer, A., Skokauskas, N., & Azeem, M. W. (2018). Autism spectrum disorder. *British Medical Bulletin*, 127(1), 91–100.
- Cavanagh, S. (1997). Content analysis: concepts, methods and applications. *Nurse Researcher*, 4(3), 5–16.
- Đorđević, M., & Glumbić, N. (2015). Primena vršnjačkih strategija u radu sa decom sa poremećajem autističkog spektra u inkluzivnom školskom kontekstu. *Beogradska defektološka škola*, 21(1), 39–52.
- Đorđević, M., Glumbić, N., & Langher, V. (2019). Neki aspekti senzorne disfunkcije kod mladih osoba sa poremećajem iz spektra autizma. *Specijalna edukacija i rehabilitacija*, 18(1), 43–61.

- Đurišić, M. (2015). Istraživanja agresivnog ponašanja dece i mladih u Srbiji iz ugla istraživača: implikacije za buduća istraživanja. *Beogradska defektološka škola*, 22(2), 61–77.
- Evans, S., & Huxley, P. (2002). Studies of quality of life in the general population. *International Review of Psychiatry*, 14(3), 203–211.
- Florian, L. (2014). What counts as evidence of inclusive education? *European Journal of Special Needs Education*, 29(3), 286–294.
- Frleta, A., & Babić, Z. (2018). Usporedna analiza programa socijalnog poduzetništva kao mobilizatora zapošljavanja rehabilitiranih ovisnika u Hrvatskoj i zemljama Europske unije. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 54(1), 103–122.
- Gligorović, M., & Buha, N. (2015). Razvojne sposobnosti i postignuća u oblastima srpskog jezika i matematike *Specijalna edukacija i rehabilitacija*, 14(3), 319–344.
- Glinac, A., Delalić, A., & Matović, L. (2015). Kvalitet života dece sa cerebralnom paralizom prema vlastitoj proceni i proceni roditelja *Specijalna edukacija i rehabilitacija*, 14(2), 193–209.
- Hsieh, H.-F., & Shannon, S. E. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9), 1277–1288.
- Jovanić, G., & Petrović, V. (2017). Uslovno otpuštanje u praksi okružnog zatvora i nadležnih sudova. *Specijalna edukacija i rehabilitacija*, 16(1), 95–122.
- Kosanović, B., & Šipka, P. (1996). SocioFakt-Jugoslovenska baza za društvene činjeničke nauke. U P. Kostić (ur.) *Merenje u psihologiji* (str. 85–95). Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja i Centar za primenjenu psihologiju.
- Kousta, S. T., Vinson, D. P., & Vigliocco, G. (2009). Emotion words, regardless of polarity, have a processing advantage over neutral words. *Cognition*, 112(3), 473–481.
- Lee, O., & Fradd, S. H. (1998). Science for All, Including Students From Non-English-Language Backgrounds. *Educational Researcher*, 27(4), 12–21.
- Lohmann, S., Heimerl, F., Bopp, F., Burch, M., & Ertl, T. (2015). Concentri cloud: Word cloud visualization for multiple text documents. In E. Banissi et al. (Ed.) *Proceedings of 19th International Conference on Information Visualisation* (pp. 114-120). Barcelona: IEEE.

- Marković, D. (2019). Razvoj funkcionalnih komunikacionih veština kod dece sa poremećajem autističkog spektra. *Beogradska defektološka škola*, 25(1), 85–118.
- Marković, D., & Tomić, K. (2018). Maladaptivno ponašanje dece sa poremećajem autističnog spektra i dece sa intelektualnom ometenošću. *Specijalna edukacija i rehabilitacija*, 17(1), 33–61.
- Marušić, A., & Marušić, M. (1999). Small scientific journals from small countries: breaking from a vicious circle of inadequacy. *Croatian Medical Journal*, 40, 508–514.
- Memisevic, H., Hadzic, S., Ibralic Biscevic, I., & Mujkanovic, E. (2017). Quality of life of people with disabilities in Bosnia and Herzegovina—is there a moderating effect of the health status? *Scandinavian Journal of Disability Research*, 19(4), 375–382.
- Mihic, S. S., Vlah, N., & Šokić, M. (2018). Stavovi odgajatelja i učitelja prema inkluziji djece s oštećenjem sluha. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 54(1), 69–82.
- Miholić, P., & Južnič, P. (2016). The impact of better access to scientific journals on the quality of research work: The case of a small university. *Journal of Librarianship and Information Science*, 50(2), 205–215.
- Milanović-Dobrota, B. Z. (2015). Generičke radne veštine učenika sa lakom intelektualnom ometenošću. *Specijalna edukacija i rehabilitacija*, 13(4), 379–393.
- Milićević, M. (2015). Kvalitet života porodica sa detetom sa ometenošću. *Beogradska defektološka škola*, 21(2), 39–46.
- Milićević, M., & Nedović, G. (2017). Povezanost porodičnog kvaliteta života i participacije u porodičnim aktivnostima dece s cerebralnom paralizom i dece tipičnog razvoja—komparativna studija. *Beogradska defektološka škola*, 23(2), 41–64.
- Popčević, K., Ivšac Pavliša, J., Bohaček, A.-M., Šimleša, S., & Bašić, B. (2016). Znanstveno utemeljene intervencije kod poremećaja iz spektra autizma. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 52(1), 100–113.
- Preece, D., & Trajkovski, V. (2017). Edukacija roditelja o poremećajima iz spektra autizma—pregled istraživanja. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 53(1), 128–138.

- Schalock, R. L., Luckasson, R. A., & Shogren, K. A. (2007). The renaming of mental retardation: Understanding the change to the term intellectual disability. *Intellectual and Developmental Disabilities, 45*(2), 116–124.
- Seligman, M. E., Steen, T. A., Park, N., & Peterson, C. (2005). Positive psychology progress: empirical validation of interventions. *American Psychologist, 60*(5), 410–421.
- Shogren, K. A., Wehmeyer, M. L., Buchanan, C. L., & Lopez, S. J. (2006). The application of positive psychology and self-determination to research in intellectual disability: A content analysis of 30 years of literature. *Research and Practice for Persons with Severe Disabilities, 31*(4), 338–345.
- Subotić, S., & Anđić, B. (2014). Pad u socijalizaciji na prelazu iz razredne u predmetnu nastavu u inkluziji. *Specijalna edukacija i rehabilitacija, 13*(3), 293–309.
- Tardy, C. (2004). The role of English in scientific communication: lingua franca or Tyrannosaurus rex? *Journal of English for Academic Purposes, 3*(3), 247–269.
- Telebuh, M., Dašek, M., & Čovčić, G. G. (2018). Kvaliteta života osoba u subakutnoj i kroničnoj fazi oporavka nakon moždanog udara. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja, 54*(2), 49–58.
- Valkimadi, P., Karageorgopoulos, D., Vliagoftis, H., & Falagas, M. (2009). Increasing dominance of English in publications archived by PubMed. *Scientometrics, 81*(1), 219–223.
- Vinther, S., & Rosenberg, J. (2012). Impact factor trends for general medical journals: non-English-language journals are lacking behind. *Swiss Medical Weekly, 142*(3940).

SPECIAL EDUCATION AND REHABILITATION JOURNALS FROM SERBIA AND CROATIA: A CONTENT ANALYSIS OF THE TITLES OF PUBLISHED ARTICLES

Arnela Pašalić¹, & Haris Memišević²

¹Center "Vladimir Nazor", Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

²University of Sarajevo – Faculty of Educational Sciences, Bosnia and Herzegovina

Abstract

Scientific journals are the first and the most important source of information for experts in different fields including experts in the field of special education and rehabilitation. There are three specialized scientific journals that continuously publish articles in Serbian and Croatian language, and are thus available to readership from Serbia, Croatia, Bosnia and Herzegovina, and Montenegro. The journals are *Belgrade School of Special Education and Rehabilitation*, *Special Education and Rehabilitation*, and *Croatian Review of Rehabilitation Research*. The goal of this paper is to determine the trends in the field of special education and rehabilitation through the content analysis of the titles published in these journals from 2014. until August of 2019. We analysed 393 article titles and determined what topics are the most frequent ones in these journals. The results indicate great content similarities in these journals. The most frequent topics are children and youth with intellectual disabilities. In addition to this, we also performed a content analysis of the topics, challenges and perspectives in the field of special education and rehabilitation. The paper concludes with comments and recommendations for future research.

Keywords: content analysis, scientific journals, special education and rehabilitation